

PROVOCĂRI ȘI PERSPECTIVE ÎN EDUCAȚIA CONTABILĂ

CZU: 657:378(498)

**BUNGET Ovidiu Constantin¹, FARCANE Nicoleta²,
BLIDIȘEL Rodica Gabriela³, DUMITRESCU Alin Constantin⁴**

^{1,2}Prof. univ. dr., ^{3,4}Conf. univ. dr., ^{1,2,3,4}Universitatea de Vest din Timișoara, România

E-mails: ¹ovidiu.bunget@e-uvv.ro; ²nicoleta.farcane@e-uvv.ro; ³rodica.blidisel@e-uvv.ro; ⁴alin.dumitrescu@e-uvv.ro

Summary: Schimbările socio-economice au determinat și vor influența radical modificările în domeniul contabilității (incluzând aici atât raportarea financiară, cât și auditul) direcționate pe patru categorii de factori: tehnologia, metodologia, standarde și competențe. Din acești factori, universităților le revine misiunea de a oferi competențele primare ale formării profesionale conexasă cu toate incidențele celorlalți trei factori. Deși tehnologia este forța motrică, înțelegerea contextuală reprezintă cheia succesului unei educații contabile adecvate. Este o perioadă interesantă pentru cei implicați în educație, necesitând adaptabilitate permanentă și o atenție deosebită. Ne propunem să semnalăm „starea de necesitate” pentru mediul universitar din perspectiva conectivității planurilor de învățământ cu nevoile pieței forței de muncă.

Cuvinte-cheie: educație, contabilitate, piața forței de muncă

JEL Classifications: M41, A23, I23

1. Introducere

Schimbările tehnologice amplificate și de regresul demografic al anumitor zone ale lumii, ritmul alert de dezvoltare va determina mutații profunde în domeniul pieței forței de muncă. Inteligența artificială va prelua sarcinile multor angajați, îndeosebi acolo unde acestea au caracter rutinier, non-creativ, respectiv unde este nevoie de constanță a randamentelor. Computerele vor revoluționa piața muncii și vor pune în pericol mijloacele de existență ale unor categorii socio-profesionale care vor fi obligate să se recalifice. De aceste manifestări trebuie să țină seama și furnizorii de educație, mai cu seamă universitățile, în contextul dezvoltării trivalente înverdate: didactico-pedagogic, cercetare și conectivității cu mediul socio-economic și cu comunitatea.

Prin prezenta lucrare ne-am propus să conștientizăm decidenții în educația contabilă, dar și cei care sunt interesați de acest gen de formare profesională de tendințele manifestate în piața forței de muncă.

2. Literatura de specialitate

Educația viitorului trebuie să aibă în vedere atât demersul tradițional axat pe cunoștință adică, acele competențe „hard” (înțelegerea conceptelor abstracte și realizarea de conexiuni logice, crearea de conținut din new media, transdisciplinaritatea și selectarea informației în funcție de importanță), cât și pe conexiuni, ce creează competențele „soft”. Se are în vedere aici „decriptarea mesajului din spatele unui text, atitudine inovativă și adaptabilitate, interacțiune eficientă cu ceilalți, lucrul în medii culturale diverse și chiar într-o echipă virtuală” (Marian Staș).

Se apreciază, potrivit unor studii realizate de CB Richard Ellis, că până în 2025, în jur de 50% din meseriile existente astăzi vor dispărea de pe piața muncii. Evident că se pune întrebarea: Este contabilul o „specie” pe cale de dispariție? În studiul „Fast Forward 2030: Viitorul muncii și al meseriilor” ce a fost realizat pe baza a 200 de interviuri cu experți și lideri în afaceri din Europa, America de Nord și Asia-Pacific au fost identificate o serie de „meserii în pericol de dispariție” precum și „meserii cu risc scăzut de dispariție”. Nesurprinzător, în opinia noastră, din prima categoria se regăsesc activități specifice contabilului care vizează introducerea, validarea și prelucrarea datelor, calcularea obligațiilor fiscale. Surprinzător poate, în opinia multor universitari, „generația pierdută” sau „generația facebook” vine să dea un semnal interesant: nu iubesc astfel de job-uri și intră în conflict cu generația care consideră „meseria brățară de aur” și „obținerea unei diplome” un obiectiv primordial.

Un studiu întocmit de Universitatea Oxford, estimează că în următorii 25 de ani, 47% dintre ocupațiile actuale vor dispărea. „Toate națiunile dezvoltate de pe glob vor avea rate de pierderi ale slujbelor de peste 47% în următorii 25 de ani (...) iar tendința este ireversibilă”.

O altă tendință identificată se referă la creșterea instabilității pe piața muncii. Vremurile în care o persoană își păstra un singur loc de muncă pe întreg parcursul vieții au apus. Datele statistice arată că absolvenții care ies în acest moment de pe băncile școlii vor schimba între 10 și 14 locuri de muncă până la vârsta de 38 de ani, în foarte multe situații, pe acest parcurs, având loc reorientări profesionale profunde. În ultimii ani, media de timp în care o persoană și-a păstrat același loc de muncă a scăzut simțitor. Media de păstrare a unui job, în Statele Unite ale Americii, este de 4,4 ani, față de de 20 de ani, cât era înainte.

3. Metodologia de cercetare

Prezenta lucrare reprezintă un studiu calitativ al unor studii și articole recente asupra tendințele actuale manifestate pe planul pieței forței de muncă, dar și a unor opinii prezentate în cadrul unor seminarii și workshopuri educaționale, la care am participat, orientate spre găsirea de soluții pentru orientarea educației din domeniul contabilității. În lucrare am procedat la analiza acestor puncte de vedere exprimate în ideea punerii în evidență a principalelor semnale manifestate din perspectiva conexiunii educație-piața forței de muncă specifică domeniului contabilității.

Contribuția adusă de această lucrare constă în punctarea actualelor tendințe de care trebuie să țină seama nu numai entitățile furnizoare de educație contabilă, dar și mediul socio-economic ca beneficiar, dar și suport în realizarea unor programe de formare/planuri de învățământ orientate pe noile realități. Rezultatele cercetării prezintă utilitate și asipranților la educația contabilă, din atât din perspectiva preacizitelor educaționale, dar și a viitorului profesional, în contextul în care educația continuă reprezintă oxigenul existenței noastre ca specie.

4. O nouă ordine contabilă? Care este contextul și atributele acesteia ?

Ontologic discutând despre capitalul natural, teoriile economice clasice pun în centru omul stăpânul absolut al naturii și lucrurilor; în schimb teoriile recente aduc în atenție (continuând teoriile de contradicție) ideea unei conștiințe acute asupra pericolului pe care îl reprezintă posibilitatea unei distrugerii a capitalului natural critic. Capitalul natural critic reprezintă prima condiție a activității umane, „ea însăși fondatoare de valori economice”. Noua economie are nevoie de o nouă gestiune (contabilă)! În altă ordine de idei, făcând apel la informația raportului Boston Consulting Group (2016), 1% din populația lumii deține peste jumătate din averea globală (peste 250.000 miliarde dolari). De partea cealaltă a baricadei, jumătatea cea mai săracă a populației deține doar 1% din averea globală. Care sunt efectele unei asemenea distribuții? Aceste averi au fost realizate de capitalul uman care dorește din ce în ce mai mult să participe la luarea deciziilor Conștient sau nu, capitalul uman vizează instaurarea unei democrație participative pornind de la ideea eliminării rupturilor sociale prin asigurarea unui venit decent echitabil care să permită nu doar asigurare nevoilor primare din piramida lui Maslow (apă, hrană, adăpost, siguranță și securitate socială), dar și cele care țin de cele intermediare și de vârf (nevoi sociale și de apartenență, de recunoaștere socială, autorealizare și dezvoltare personală). Asigurarea unui venit decent echitabil (nu egal) are în vedere utilitatea muncii (dincolo de anumite imperfecțiuni ale pieții) care va genera plafonări de venituri și timp liber mai mult. Prin urmare interesează mai degrabă starea actuală decât o stare „de continuitate”?

De fapt noua ordine economică și implicit cea contabilă, ca instrument de gestiune, se va baza, în opinia noastră, pe ideea că bucuria de a trăi este adevăratul sens al activității, luând astfel în considerare nu numai conceptul de capital financiar, dar și conceptele de capital natural și capital uman. S-a afirmat, de multe ori, că un contabil este necesar oricărei afaceri. Deși tehnologiile vor afecta profund „meseria” de contabil, această persoană este un „rău necesar”: el analizează performanța, își optimizează taxele și impozitele, dar realizează și măsurarea, evaluarea, cunoașterea, gestiunea și controlul activelor, datoriilor și capitalurilor proprii, precum și a rezultatelor obținute din activitatea persoanelor fizice și juridice. Inteligența artificială îi înlesnește munca, poate crește productivitatea prin simbioză cu aceasta, dar nu-l poate înlocui.

Analizele realizate în domeniul contabilității scot în evidență schimbări majore nu numai în domeniul științei contabilității, dar mai cu seamă în ceea ce privește pe contabil, aspecte de care trebuie să țină seama universitățile. Este necesar să se acorde o atenție sporită componentei didactice a educației universitare prin introducerea de cursuri de tehnologia digitală (incluzând cloud computing și big data), globalizare (outsourcing-ul serviciilor de contabilitate) și reglementare (drept fiscal, noi modele de raportare corporativă, reglementări privind raportarea integrate etc.) în contextul unor adevărate parteneriate colaborative.

Cercetările științifice trebuie orientate spre domenii noi: digitalizarea profesională, schimbările tehnologice, noi forme ale fraudelor și corupției, sustenabilitate corporativă cu scopul de a identifica oportunitățile și provocările în curs și viitoare cu care se confruntă profesia. În acest context necesar să fie continuate (și susținute) conferințele naționale și internaționale pentru ca cercetătorii în domeniul contabilitate să-și prezinte rezultatele cercetărilor către o comunitate mai largă. Apreciem că organizațiile interesate de domeniul performanței contabilității și contabililor trebuie să ofere finanțare pentru cercetători academici pentru a investiga aspecte care țin de viitoarele schimbări economice, tehnologice, sociale și de mediu, atenuând astfel, decalajul actual în cercetarea care se ocupă de schimbările care vor afecta contabilii și dar și organizațiile profesionale de contabilitate.

Atributele tradiționale ale contabilului se vor estompa, în sensul că activitățile cu caracter repetitiv care presupun preluarea și procesarea datelor vor fi preluate de inteligența artificială. În noile reconsiderări profesionale, educația contabilă va trebui să țină seama de aspecte diferite care țin seama de nevoia de gândire critică și abilități proactive:

a) dezvoltarea de abilități de marketing și vânzare. Ca în orice industrie a serviciilor, pe fondul presiunii prețurilor și costului forței de muncă, trebuie se pun de în ce mai mult semne de întrebare de ce un anumit client va rămâne al nostru sau să se mute la un alt liber profesionist.

b) dezvoltarea unor competențe de comunicare pentru oferirea de servicii de consultanță pentru afaceri. Se estimează că ponderea acestor categorii de servicii va crește până la 80% în totalul cifrei de afaceri a cabinetelor de contabilitate. Contabilii pot adăuga o cantitate enormă de valoare pentru că ei cunosc cel mai bine situația clientului. Dacă un client are probleme, ei pot să gestioneze situația atât în ceea ce privește relația cu finanțatorii ori cu autoritățile fiscale, de exemplu. Problema este că, în prezent, majoritatea contabililor sunt țintiți spre serviciile de conformare și nu au timp sau nu își orientează atenția în spre a adăuga valoare clientului său. Totul se schimbă și prin preluarea acestor sarcini de noile tehnologii care avertizează contabilul în legătură cu ceea ce se întâmplă cu clientul, iar el, contabilul, vă putea să își ia pe deplin, în serios, statutul de consultant, statut pe care îl merită pe deplin.

c) nevoia cunoașterii unei a doua sau a treia limbi străine germană în special, dar și franceză, spaniolă sau italiană, însă cunoscută la nivel ridicat, profesional.

d) conștientizarea mobilității profesionale. Outsourcing-ul devine o realitate evidentă. Schimbarea nu poate fi oprită, atât din rațiuni de eficiență, cât și din rațiuni de comoditate. În contextul în care costul device-urilor a scăzut vertiginos paralel cu o diminuare accelerată a costurilor cu generarea, stocarea și accesarea informațiilor digitale, este normal ca cei interesați să aibă acces facil la informații. Iar companiile de profil își construiesc și promovează activ soluțiile de business în domeniu. Pe cale de consecință clienții profesioniștilor contabili vor fi mult mai „mobili”. Dacă sistemele de tip hardware erau oarecum un obstacol pentru schimbarea facilă a contabilului, stocarea în cloud face să nu mai existe date ce trebuie transferate, ele putând fi accesate de oriunde, pe baza unui user name și a unei parole de acces.

e) nevoia de conectare la practicile curente ceea ce presupune o relaționare continuă cu mediul de afaceri și inovațiile tehnologice ale domeniului. Noile abordări direcționate spre domenii ca analiza datelor, estimarea, evaluare riscurilor, controlul calității și scepticismul profesional vor trebui atent și adecvat transferate către studenți.

Contabilul viitorului trebuie să fie figură modernă, cu multă flexibilitate, abilități informatice și de marketing, cuprins în procesul schimbării! Mediul socio-profesional și de afaceri trebuie să colaboreze cu mediul academic pentru a furniza programe de studii adecvate capabile să îndeplinească noile seturi de abilități care se schimbă rapid. Practic, produsul finit oferit mediului

socio-economic - studentul cu învechitul „bagaj de cunoștințe” trebuie să devină studentul pro-activ care știe să folosească informațiile și noile tehnologii IT și să aibe o capacitate de adaptabilitate sporită.

Poate ar trebui să ne întrebăm dacă învățământul bazat pe unul dintre actorii principali a fost (în speță -învățământul bazat pe transmiterea de informații de către profesor) sau este (cel bazat pe student) o soluție pentru educația contabilă completă? Poate că ar trebui să ne îndreptăm spre un învățământ flexibil și multivalent care să permită contabililor de mâine să înțeleagă, să anticipeze și să dezvolte în timp real soluții pentru cei care conduc afacerile.

Bibliografie:

1. Albu, N. Albu, N.C., Gîrbină M. M., Sandu, I. S. (2011), Implicațiile responsabilității sociale a organizațiilor asupra profesiei contabile: Cazul României, disponibil online la http://www.amfiteatru-economic.ro/temp/Articol_1027.pdf
2. Albu, N., Bunget, O., Muller, V.O., Stanciu A. (2014), Evaluarea cunoștințelor în domeniul contabilitate. O analiză a practicilor și implicații pentru profesia contabilă, Revista Audit Financiar, disponibil online la www.cafr.ro/uploads/AF%2011%202014%20-%20site-8d93.pdf.
3. Antonescu O. (2014), Jumătate din meseriile de astăzi vor dispărea în 10 ani. Care sunt joburile viitorului disponibil online la https://adevarul.ro/life-style/stil-de-viata/jumatate-dinmeseriile-vor-disparea-10-ani-joburile-viitorului-1_545f80ae0d133766a8b0c105/index.html
4. Bunget O.C. (2018), Viitorul științei contabilității, prezentare realizată la Conferința „97 ani de istorie a profesiei contabile în România la 100 ani de la Marea Unire”, Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România Blaj
5. Bunget O.C. (2018), Perspective și provocări în știința contabilității”, panelul Știința contabilității în anul Centenarului României: trecut, prezent și viitor, Conferința Contabilitate și profesia contabilă în anul Centenarului organizată de Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România, Filiala Timiș și Universitatea de Vest din Timișoara
6. Crăciun, O., (2014) Meseriile viitorului. Ce abilități vor fi căutate la angajare în 2020, disponibil online la https://adevarul.ro/news/societate/analiza-meseriile-viitorului-abilitati-vor-cautate-angajare-2020-1_53ea3ed80d133766a83a44f0/index.html
7. Coffey S., The future of audit. Looking ahead in a time of rapid change, disponibil online la <https://www.accountingtoday.com/opinion/the-future-of-audit-looking-ahead-in-a-time-of-rapid-change>
8. Ionescu A., (2017), Din 2020 va începe falimentul industriei auto, disponibil online la <https://www.bursa.ro/previziunile-sefului-daimler-ag-din-2020-va-incepe-falimentul-industriei-auto-63389238>
9. **** ACCA (2019), Looking to the future - leading the way, disponibil online la <https://www.accaglobal.com/gb/en/technical-activities/technical-resources-search/2016/june/professional-accountants-the-future-report.html>
10. **** ACCA (2016), Professional accountants - the future: Drivers of change and future skills, Association of Chartered Certified Accountants